

«IN MEMORIAM»

DR. JOAN BELLAVISTA I RAMON
(1928-2010)

El Dr. Joan Bellavista i Ramon, més conegut de tothom o bé per Mn. Joan o bé per Mn. Bellavista, va néixer a Parets del Vallès (Vallès Oriental) el 18 de setembre de 1928. Amb tot, aquesta referència geogràfica del seu naixement no deixa de ser només això: una referència geogràfica per a acomplir amb les dades estadístiques. Ell, de fet, era i se sentia de l'Ametlla del Vallès (Vallès Oriental), on la seva família traslladà la residència quan ell era encara ben petit. La població de l'Ametlla, a l'ombra benèfica i mariana de Puiggraciós, va marcar la seva vida. I ell va correspondre a aquesta nova identificació que l'Ametlla li ofería amb una fidelitat que es reflectia tant amb el seu amor per tot el que fos de l'Ametlla com amb el seu afany per fer que l'Ametlla fos ben coneguda i estimada de tothom.

Ja que ens hem quedat a l'Ametlla, no serà en va que fem una breu referència a la casa on vivia des que va deslligar la seva residència de la de la llar familiar. Era una casa senzilla, modesta, però que tenia un punt d'elevació, que li donava una certa volada en relació al seu entorn. Ben a la vora, a l'altra banda del carrer, tenia l'església parroquial i la rectoria. Dins la casa, el mobles justos i que podien situar-se dins aquell estil que, als anys cinquanta, se'n deia «funcional»; a les parets del petit rebedor s'hi trobaven penjades algunes il·lustracions, triades amb bon gust, que deixaven endevinar que provenien dels seus anys de joventut. Però si entraves al que en diríem el seu despatx, i que més encertadament n'hauríem de parlar com del seu lloc d'estudi, el seu amagatall d'estudi i de treball, per la quantitat de llibres que s'hi encabien i, més que per la quantitat, pels llibres mateixos que hi podies veure, endevinaves de seguida que et trobaves a casa d'un estudiós, endevinaves també que et trobaves a casa d'un capellà o, encara millor, d'un capellà molt dedicat a l'estudi. La casa de

Mn. Bellavista, que segons com te la miressis podies dir que eres davant d'un auster colomar, era ben bé a la mida, en el sentit que «s'adeia», absolutament amb el qui l'habitava. És a dir, traïa la senzillesa del viure i la seriositat del treball intel·lectual del seu estadant.

Deixem la casa i tornem a la infantesa de Mn. Bellavista. Ens hem d'imaginar una vida d'infant, en el marc d'un poblet més aviat petit i on tothom es coneix i on les famílies cristianes viuen clarament a redós de la parròquia. Afehim-hi que, d'una manera o altra, la guerra del 1936 alguna incidència devia tenir en ell durant els seus darrers anys d'infantesa.

Sigui com sigui, el que sí sabem segur és que pel setembre de l'any 1941 ingressa al Seminari Menor de Barcelona, a La Conreria, tot just acabats de complir tretze anys. Ens trobem, per tant, davant d'una vocació d'infantesa, d'una vocació que determina l'itinerari i el sentit de tota una vida. Pel setembre de l'any 1945 ingressa al Seminari Major de Barcelona. Sabem que durant els cursos al Seminari Major, juntament amb l'estudi de la Filosofia i la Teologia, ja va quallar l'amistat amb els qui, com ell, se sentien atrets per tot allò que afecta la litúrgia, tant des del punt de vista de conèixer-la a fons, per mitjà de la lectura dels qui en aquell temps eren presentats com a capdavanters de l'anomenat «moviment litúrgic»: Guéranger, Marmion, Guardini i un llarg etcètera que aquí no cal esmentar, com des del punt de vista d'assolir unes celebracions exemplars, al mateix temps que deixant-se captivar per l'espiritualitat que brolla de la litúrgia, sense deixar de banda l'anhel d'una pastoral que conduís els fidels a participar amb fruit de la litúrgia. Tot això no eren disciplines que s'ensenyessin al Seminari, però tant l'ambient d'aquesta institució com del context eclesial propi d'aquells anys propiciaven que aquestes activitats «complementàries» i la cohesió de grups de seminaristes que les cultivessin fossin possibles, reals i tinguessin la seva projecció en la futura vida sacerdotal.

El 21 de juny de 1953 va ser ordenat de prevere. L'ordenació va tenir lloc a la parròquia de Sant Andreu de Palomar, de Barcelona. Comença aleshores una etapa que gairebé era una continuïtat amb els anys de formació al Seminari, cosa habitual aleshores. Era iniciar l'exercici del ministeri sacerdotal per mitjà del càrrec de vicari en diverses parròquies, durant un temps prudencial en cadascuna d'elles. Era com una formació pastoral pràctica, abans de confiar a aquell prevere responsabilitats pastorals superiors. És en aquest context que, pel juliol de 1953, Mn. Bellavista fou enviat com a vicari a Premià de Mar, per passar després, successivament, a les parròquies, de la ciutat de Barcelona, de Sant Llorenç (1955), de Sant Pau del Camp (1956) i de Sant Martí de Provençals (1957).

El seu afany d'estudi i d'investigació fa que, durant uns anys, dediqui la seva vida a la formació intel·lectual. L'any 1960 es matricula a la Universitat Lateranense, de Roma, on el 1962 se li atorga el grau de Llicenciat en Teologia. Després, tenint present el seu interès per la litúrgia, prossegueix la vida d'estudi (som al 1964) al Centre que en aquell moment fruïa del prestigi més alt: l'Insti-

tut Superior de Litúrgia, de París, entitat incorporada a l'Institut Catòlic de París. Fou aquí on presentà la seva tesi, titulada *L'antifoner de Missa de Sant Romà de les Bons*, un manuscrit del segle XII, del qual fa un detallat estudi i la seva transcripció. Aquest treball, presentat en català, li valgué el grau de doctor en Litúrgia, títol que li atorgà l'Institut Catòlic de París l'any 1975.

Però ara ens cal tornar una mica enrere, a la segona part dels anys cinquanta. Eren els anys que exercia de vicari parroquial i eren els anys en què col·laborava activament en la redacció del llibre *Monicions i pregàries per a la Santa Missa* (1958), que és el fet que es considera fundacional del Centre de Pastoral Litúrgica de Barcelona (CPL). A ell, al costat de Mons. Pere Tena i de Mn. Pere Farnés —i d'un petit grup de preveres barcelonins, que trobem esmentats en les primeres activitats del CPL—, sempre se l'ha considerat com un dels fundadors. I ja que hem fet esment, aquí, del llibre que va obrir les portes del Centre amb la seva edició, també hem d'esmentar la significativa col·laboració de Mn. Bellavista en un altre llibre, editat pel CPL el 1959: *Cuaresma, preparació de la Pasqua*. D'aquesta col·laboració cal destacar la traça de Mn. Bellavista per a exposar el misteri de la Pasqua de Crist i de com viure'l en les celebracions de la Setmana Santa i del Tríduum Pasqual.

En retornar dels seus estudis a París és nomenat adscrit a la parròquia de Santa Maria de Gràcia, de Barcelona. Conjuga aleshores aquesta activitat parroquial amb la preparació de la tesi doctoral i la col·laboració amb les tasques del Centre, que en aquells anys del postconcili eren diverses, per més que unides pel fil conductor d'anar explicant pastoralment i pedagògicament el sentit de la reforma litúrgica. També trobem la seva signatura, des dels primers fascicles, a la revista *Phase*, començada a publicar en 1961, sota el títol, els dos primers anys, de *Boletín de Pastoral Litúrgica*.

En relació al Centre de Pastoral Litúrgica, del qual va escriure la història amb motiu de la celebració dels vint-i-cinc anys de l'entitat (amb el títol *El Centre de Pastoral Litúrgica de Barcelona*), així com hem deixat constància del seu paper fundacional, també cal deixar constància dels tres triennis que en fou el president, exactament, de 1973 a 1982. A més del seguiment constant del treball del CPL, gairebé com a cosa anecdòtica, però que no deixa de ser important, cal recordar que, gràcies a les seves múltiples gestions, la seva tossuderia va aconseguir que Hisenda considerés el treball, sobretot editorial, del CPL com el d'una entitat «sense ànim de lucre». Les coses que fa fer l'amor a la litúrgia!

En 1980 fou adscrit a Sant Genís de l'Ametlla de Vallès. Vol dir que, des de casa seva, col·laborava pastoralment a la seva parròquia o a la que convingués d'aquells verals quan la falta de clergat ho demanava. Una parròquia a la qual més va ajudar en la litúrgia dominical va ser durant molt de temps la de Santa Eulàlia de Ronçana.

Aquest mateix any fou nomenat consiliari de la Joventut Agrària i Rural Catòlica (JARC, Acció Catòlica especialitzada en l'àmbit rural i en la pastoral

familiar d'aquest mateix medi). La seva activitat en aquest camp va ser més que notable. Només ell sabia les hores que hi havia passat i els quilòmetres amb moto que havia fet anant d'un poble a l'altre i d'una reunió de militants a l'altra. Només cal escoltar, com jo he tingut el goig de poder fer, com parlen d'ell i del seu treball pastoral els militants que aleshores eren joves, i ara ja no ho són tant, militants que han crescut en edat i en veneració pel seu consiliari.

Igualment, pel que fa als anys vuitanta, potser ja una mica abans, cal esmentar el seu interès per a recuperar la devoció a la Mare de Déu en el seu petit santuari de Puggraciós, una devoció que s'estén a tots els pobles que des d'allà dalt s'albiren, tant per un vessant com per l'altre de la muntanya. Ara, una comunitat de quatre monges benedictines, dependent del monestir de San Pere de les Puel·les, de Barcelona, té cura del culte i de l'atenció als qui acuden al santuari. A Mn. Bellavista es deu també la restauració del cambril de la Mare de Déu i la reforma del presbiteri, amb un altar que és un elegant cub de pedra, que no hi ha qui el toqui del seu lloc, i una seu igualment pètria, perquè no hi hagi qui caigui en la temptació de canviar la situació de la seu i de posar-la en un lloc menys presidencial que l'actual.

Entremig de tota aquesta feïnada encara li restà temps per a estudiar Història medieval a la Universitat de Barcelona i assolir, l'any 1980, el títol de doctor per aquesta Universitat amb un estudi sobre un antic *Sacramentari de Barcelona. Edició i estudi del Manuscrit de la Biblioteca Apostòlica Vaticana, Vat. Lat. 3547*, que va publicar en 1994. Al costat d'aquest treball d'investigació, hauríem d'esmentar els diversos treballs publicats en la *Miscel·lània Litúrgica Catalana*, de la Societat Catalana d'Estudis Litúrgics, filial de l'Institut d'Estudis Catalans, societat de la qual era membre des del seu començament (1969), com un dels fruits de II Congrés Litúrgic de Montserrat (1965). Deixem-ho així, apuntat i prou.

Fem una altra pausa, o un discret tornar enrere, perquè no hem dit res de la seva activitat docent. De fet, la començà així que tornà de París. De primer fou professor de litúrgia al Seminari Major de Barcelona. Després ho fou de la Facultat de Teologia de Catalunya; també fou professor en els cursos sistemàtics sobre litúrgia, organitzats pel CPL i que van ser un antecedent per a la creació de l'Institut Superior de Litúrgia de Barcelona, del qual no només en fou professor, sinó que va ser-ne el director al llarg de deu anys, a partir de 1987. Tothom està d'acord a considerar que la seva tasca al davant d'aquest Institut va ser el de consolidar-lo. I és veritat. Ell vetllava per l'Institut i per l'estada a Barcelona dels alumnes vinguts de fora, sobretot dels països d'Amèrica Llatina.

Aquest no és el lloc per a establir una bibliografia completa de Mn. Bellavista ni de fer la llista de les revistes, publicacions o butlletins on va col·laborar, escrivint de temes litúrgics o de temes locals, si les publicacions anaven vinculades a l'Ametlla del Vallès o a Puiggraciós. Si ho deixem així de clar, no correm el risc que algun dels seus escrits ens quedi al calaix de l'oblit.

Amb tot, sí que hi ha dues publicacions a les quals serà bo que ens referim. L'una és el seu llibre sobre *L'any litúrgic* (1980, poc després editat també en castellà). És un llibre relativament breu, que diu tot el que ha de dir, clar i concís, al mateix temps que és presentat amb una metodologia i una pedagogia esplèndides.

L'altra publicació és un text que té el perill de restar mig amagat i, per tant, perdre's en l'oblit. És el seu treball que duu per títol *M. Bonet i Muixí i la reforma litúrgica del Concili Vaticà II (1962-1969)*. És publicat en la *Miscel·lània Manuel Bonet i Muixí* (Biblioteca Abat Oliba 231, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2001). El treball de Mn. Bellavista va de la pàgina 97 a la 194. Són un centenar de pàgines que bé valdrien la publicació per elles mateixes. No sols s'hi va resseguir tot el treball conciliar i postconciliar, sinó que, a més a més, evidentment, s'hi fa memòria del protagonisme que hi va tenir Mn. Manuel Bonet i molts altres protagonistes, així com de la història que es vivia a Roma i també la que aquells anys es vivia a Barcelona. Tampoc no es deixen de banda aspectes que, potser, no es troben escrits enlloc més, com els de la Unió Sacerdotal i que únicament coneixien els qui els havien viscut directament. És un treball molt ben documentat i que no s'hauria de perdre de vista.

Ens n'hem anat molt lluny i hem de tornar al costat de Mn. Joan Bellavista. Hem de tornar a aquell 5 de febrer d'enguany quan, després de trobar-lo a faltar a la reunió del Consell de *Phase*, al qual havia encara participat el dia abans, el vam trobar a la seva habitació del Seminari de Barcelona, però a terra i havent sofert un vessament cerebral. És aquell 5 de febrer en què, encara conscient, va rebre la unció dels malalts de mans de Mons. Pere Tena, i seguidament fou clínicament internat, fins a arribar, lentament, al moment en què va retornar l'esperit al qui li havia donat. Això era a l'hora de Vespres, a l'hora de les primeres Vespres de la solemnitat de santa Eulàlia, patrona de Barcelona.

La seva mort, en aquell moment, no era pas esperada, ni per ell mateix. Ja tenia un bitllet per anar a Roma, durant un mes, per a prosseguir les seves investigacions. Els amics l'han plorat, recordant amb quina serenitat havia passat per moments de gravetat de la seva salut. A les seves exèquies, presidides pel senyor cardenal Lluís Martínez Sistach, arquebisbe de Barcelona, a la parròquia de Sant Genís de l'Ametlla del Vallès, l'espai de l'església es va fer petit per a acollir clergat i fidels aplegats per suplicar als àngels i als sants que el sortissin a rebre a les portes del paradís. Abans d'expressar la *valedictio* eclesial, representants de les entitats en què col·laborava i dels mateixos veïns de l'Ametlla van expressar el dol que els causava la seva mort i el bon record que volien tenir d'ell i de tot el que d'ell havien après. Enterrat al cementiri de l'Ametlla del Vallès, reposa en la pau de Crist, esperant el retorn del Senyor, en qui va creure, va esperar i va anunciar com a únic Salvador del món.